

Læreplan i geografi, samisk plan, fellesfag i studieforberevende utdanningsprogram

Om faget

Fagets relevans

Geografi handler om å forstå samspillet mellom natur og mennesker. Gjennom utvikling av metodiske ferdigheter og kunnskaper om naturgitte prosesser og menneskelig aktivitet skal elevene få kompetanse til å forstå lokale, nasjonale og globale forhold og endringer. I en verden i rask endring er dette en kompetanse som er til nytte for samfunnet og arbeidslivet. Kompetanse i geografi kan bidra til en mer bærekraftig utvikling lokalt, nasjonalt, i Sápmi/Sábme/Saepmie og globalt. Læreplanen er forankret i samiske verdier, samisk språk, kultur- og samfunnsliv.

Kjerneelementer

Kjerneelementene i geografi rammer inn det mest betydningsfulle innholdet i faget og beskriver det elevene må lære for å kunne mestre og anvende faget.

Utforsking og geografiske metoder

Elevene skal kunne utforske, gjennomføre undersøkelser, og være aktivt skapende, med utgangspunkt i nærmiljøet sitt, for å utvikle geografisk forståelse. De skal også kunne bruke informasjon fra ulike typer kilder og kritisk vurdere kildenes pålitelighet, relevans og ståsted.

Naturgitt og menneskeskapt rom

Elevene skal kunne forstå sammenhenger mellom natur og samfunn som rammer for livsgrunnlag og levekår. Med utgangspunkt i sin egen livsverden skal elevene utvikle forståelse for geografisk mangfold og variasjon, og identifisere likheter og forskjeller mellom ulike geografiske nivåer.

Bærekraftig utvikling og globalisering

Elevene skal kunne vurdere bakgrunnen for, konsekvenser av og handlingsalternativer for bærekraftig utvikling. De skal også kunne drøfte spenningene mellom de sosiale, miljømessige og økonomiske aspektene ved bærekraftig utvikling, og foreta vurderinger av bærekraft på ulike geografiske nivåer.

Verdier og prinsipper

Geografi gir elevene innsikt i samfunn, natur og miljø og i sammenhengen mellom disse. Gjennom å tilegne seg kompetanse om naturgitte og menneskeskapt rom i det norske samfunnet, i Sápmi/Sábme/Saepmie og globalt kan elevene utvikle miljøbevissthet. Faget skal bidra til at elevene utvikler respekt for menneskeverdet og naturen og en forståelse for at naturen må utnyttes på en bærekraftig måte. Innsikt i faget kan gi elevene en etisk bevissthet og dermed bidra til at de kan ta ansvarlige valg. Faget bidrar til å gi elevene en forståelse av samspillet mellom natur og menneskets

levesett i Sápmi/Sábme/Saepmie. Innsikt i faget vil gi elevene en forståelse av at tradisjonell samisk naturbruk kan være miljøvennlig. Gjennom faget skal elevene møte ulike kilder til kompetanse som krever evne til utforskning og kritisk tenkning. Innsikt i faget skal gi elevene forståelse av samene og andre urfolk og av nasjonale minoriteters kultur og identitet i syntesen mellom natur og samfunn. Denne forståelsen kan bidra til elevenes livsmestring og til at de kan bli mer aktive medborgere.

Tverrfaglige temaer

Bærekraftig utvikling

I geografifaget handler det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling om at elevene skal utvikle kunnskap om årsaker til og konsekvenser av nåtidige klimaendringer, arealbruk og fordeling og bruk av ressurser. Elevene skal utvikle kompetanse om hvilke miljøkonsekvenser endringer i lokaliseringen av næringsliv, økt globalisering og teknologisk utvikling kan ha. Gjennom geografifaget skal elevene få en forståelse av sammenhengen mellom sosiale, økonomiske og miljømessige sider ved bærekraftig utvikling. Elevene skal utvikle kompetanse som gjør dem i stand til å ta ansvarlige valg og handle etisk og miljøbevisst.

Grunnleggende ferdigheter

Muntlige ferdigheter

Muntlige ferdigheter i geografi innebærer å kunne presentere eget arbeid med geografiske temaer forståelig for andre. Det innebærer også å kunne forklare og diskutere sammenhenger og årsaker muntlig. I den samiske tradisjonen betyr det også å benytte seg av muntlig overføring av kunnskap.

Å kunne skrive

Å kunne skrive i geografi innebærer å kunne produsere faglige tekster for ulike formål. Blant annet innebærer det å kunne beskrive, vurdere og analysere ved hjelp av et presist fagspråk.

Å kunne lese

Å kunne lese i geografi innebærer å kunne lese og forstå ulike faglige tekster. Lesing innebærer også å lese og tolke kart, bilder, figurer og statistikk for å sette det inn i en faglig sammenheng.

Å kunne regne

Å kunne regne i geografi er å kunne behandle, tolke og sammenligne tallmateriale, tabeller og grafiske framstillinger i en faglig sammenheng.

Digitale ferdigheter

Digitale ferdigheter i geografi innebærer å kunne lese, tolke og bruke digitale kart og andre nettbaserte kilder. Det innebærer også å kunne finne gode faglige kilder og utøve kildekritikk.

Kompetansemål og vurdering

Kompetansemål og vurdering

Kompetansemål

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for hvordan indre og ytre krefter har dannet berggrunnen og landformer lokalt og vurdere hvor bærekraftig menneskene der utnytter ressursene
- gjøre rede for ulike interesser knyttet til ressurser og arealbruk i Norge, Sápmi/Sábme/Saepmie og nordområdene og drøfte hvordan ressurser og areal kan brukes slik at ulike interesser blir ivaretatt
- beskrive klimaet i nordområdene og Norge og utforske betydningen dette har for ulike områder i Norge og i Sápmi/Sábme/Saepmie
- presentere og analysere årsakene til en aktuell naturkatastrofe og vurdere de samfunnsmessige konsekvensene av denne
- beskrive hvorfor demografiske endringer og ulikheter i levekår i forskjellige deler av verden fører til migrasjon og endring i bosettingsmønstre
- vurdere hvor bærekraftig egen ressursbruk og ressursbruken i Sápmi/Sábme/Saepmie er
- drøfte hvordan teknologisk utvikling endrer lokaliseringen av næringsvirksomhet, bosettingsmønstre og handel nasjonalt, i Sápmi/Sábme/Saepmie og globalt
- utforske og vurdere årsaker til og konsekvenser av klimaendringer i vår tid, og utvikle forslag til tiltak lokalt, i Sápmi/Sábme/Saepmie og globalt
- bruke og analysere kart og bilder som et verktøy for å forstå og presentere geografiske forhold
- utvikle og utforske en geografisk problemstilling ved å planlegge, gjennomføre og dokumentere et feltarbeid i nærområdet eller i Sápmi/Sábme/Saepmie
- bruke ulike typer kilder og vurdere dem kritisk i arbeidet med geografiske forhold
- bruke geografisk statistikk, figurer og årsak–virkning-modeller for å forstå situasjoner og sammenhenger

Underveisvurdering

Elevene skal få mulighet til å utvikle kompetansen sin i faget gjennom underveisvurderingen. Elevene viser kompetanse i geografi når de får anledning til å vise forståelse for sammenhenger mellom det menneskeskapte og naturgitte rom, og hvordan mennesker og natur blir påvirket av hverandre. Elevene viser kompetanse i geografi når de bruker geografiske metoder og kunnskaper om natur- og samfunnsgeografi i sammenheng. I geografi viser elevene kompetanse alene og sammen med andre i muntlige og skriftlige sammenhenger og i feltarbeid. Læreren skal med utgangspunkt i det eleven viser av kompetanse planlegge for elevenes videre læring i faget.

Læreren skal legge til rette for at elevene forstår og selv setter ord på hva de mestrer, og hva de bør gjøre for å komme videre i læringen. Læreren skal legge til rette for kritisk tenkning gjennom varierte og utforskende arbeidsmetoder og faglige oppgaver, og bidra til at elevene får uttrykke sin nysgjerrighet og

være aktivt kunnskapssøkende, i og utenfor klasserommet. Læreren skal la elevene medvirke i egen og andres læring gjennom å gi og få tilbakemeldinger, som motiverer for videre læring. Gjennom å undre seg, reflektere over, samtale om og utforske kunnskap om forholdet mellom sammenhengen mellom natur og samfunn skal elevene utvikle kompetanse i faget.

Standpunktvurdering

Standpunktvurderingen skal uttrykke elevenes sluttkompetanse i faget. Læreren skal planlegge og legge til rette for at elevene på varierte måter får vise sin samlede kompetanse i geografi, muntlig og skriftlig. Læreren skal legge til rette for at elevene får vist hvordan de mestrer metoder i geografifaget og forstår sammenhengen mellom natur og samfunn gjennom arbeid med kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner.

Vurderingsordning

Elevene skal ha én standpunkt karakter.

Eksamensordningene i fagene skal sendes på høring og ferdigstilles senere.